

Лекција 3

Ви креирате закон

Како поступате с младим преступницима?

Васпитно-образовни циљеви	Испитати да ли млади људи, који су прекршили закон, треба уопште да буду кажњени, и ако треба, како.
Задачи	Размотрити различите принципе (казна, одвраћање, рехабилитација) који играју улогу при одлуци која је праведна казна за злочин који је починила млада особа.
Наставна средства	Копија приче, додатне информације за наставника, наст. лист 8.2.
Методe	Рад у малим групама, дискусија.

Додатне информације: три основна принципа о сврси кажњавања

Док је на другом часу фокус био на грађанском праву, овај час ће се бавити кривичним правом, а акценат је на питању да ли треба кажњавати младе преступнике, и ако треба, на који начин. Основно питање у теорији кажњавања јесте „зашто казнити?“. На ово питање је, кроз историју и промене у научном и филозофском размишљању, одговорано на различите начине. Појавила су се три принципа у вези са смислом и сврхом кажњавања.

1. **Казна по заслуги.** Кажњавање је повезано с кривицом и одговорношћу. Криминалац заслужује да буде кажњен, а друштво изражава своје неодобравање криминала. Овај концепт такође обезбеђује стандард пропорционалности, штитећи тако криминалца од престроге казне. Циљ је да се успостави правда.
2. **Одвраћање.** Кажњавање шаље поруку потенцијалним криминалцима у друштву, обесхрабрујући их да се окрену криминалу, јер је „бол“ казне тежи од користи. Циљ је превенција криминала, односно одвраћање потенцијалних починилаца.
3. **Рехабилитација.** Злочин се посматра као позив у помоћ. Криминалац пре има потребу за лечењем, него за казном. Циљ је да му се помогне да више не почини ниједан злочин у будућности, интегрисањем у друштво.

Системи кажњавања се значајно разликују широм света у начину на који балансирају ова три принципа, како за одрасле тако и за младе преступнике. Уопштено говорећи, многе државе су рехабилитацији дале предност над принципима казне и застрашивања. Али, не иду све државе у том смеру. За питање рехабилитације се уско веже питање, где повући црту између младих и одраслих преступника. Савет Европе је предложио да старосна граница буде осамнаест година, а како би оправдао ту одлуку, позвао се на Конвенцију о правима деце из 1989. године (погледати додатне информације за наставнике).

Овај час обезбеђује увод за три горе наведена принципа кажњавања. Још једном се примењује индуктивни приступ. Ученици се баве случајем младог преступника и откривају различите принципе кажњавања, њихове импликације и потребу за равнотежом. Наставник може да нагласи принципе у кратком предавању, током или након расправе у одељењу.

Овај час може да отвори врата додатном пројекту, који ће захтевати отприлике још два сата. Ученици могу да употребе принципе које су научили на овом часу како би описали равнотежу коју је поставио кривични закон за младе преступнике у њиховој држави.

Ток часа

Наставник започиње час поделом ученика у групе од по четворо или или шесторо. Објашњава да владавина права укључује начело по којем би судије требало да се држе закона кад изричу казну за криминалца или преступника. На овом часу ученици ће сагледати начин како би требало да се доносе закони када се ради о младим преступницима. Чуће причу о једном кривичном делу, а свака група треба да замисли да чини парламентарни одбор који треба да донесе закон којим се одређује казна за ово кривично дело.

Наставник прича причу о Тому и Леонарду, (види доле, под насловом „Ти креираш закон“) и пружа прилику ученицима да, као група, одлуче о томе која би била праведна казна за Тома. После дискусије од 5-10 минута, групе износе своја схватања.

Наставник даје групама наставни лист 8.2 са текстом приче и допунским информацијама о случају (такође види доле). Након сваке нове информације, групе кратко дискутују. Уколико им се учини оправданим, могу проментити своје мишљење о казни коју су првобитно планирале. Алтернативна метода: наставни лист се не дели, већ се прикаже на пројектору, с тим да се допунске информације откривају једна по једна како би групе у фазама водиле дискусију.

На крају ових активности, наставник тражи од сваке групе да разреду представи своје идеје:

- Коју казну је, по вашем мишљењу, заслужио Том? Зашто?
- Да ли су допунске информације утицале на вашу почетну одлуку? Ако јесу, како?

Наставник затим може резимирати дискусију, при чему повезује три наведена принципа – казна по заслуги, одвраћање, рехабилитација – са овим случајем. Позивајући се на Конвенцију о правима детета, наставник може нагласити да савремено правосуђе углавном ставља рехабилитацију у први план.

Следи одељенска дискусија о ова два круга проблема:

- Које би факторе требало да узме у обзир закон при одлучивању о казни за лице осуђено за кривично дело?
- Да ли мислите да закон треба младе људе да третира другачије него одрасле? Зашто да, односно, зашто не?

Као последњу вежбу или за домаћи задатак, наставник тражи од ученика да се присете неког случаја о којем су слушали на телевизији, читали у новинама или који се догодио у њиховој заједници – када је млада особа, која је прекршила закон, добила казну за коју они сматрају да је или престога или преблага. Један пример би могла бити саобраћајна несрећа изазвана под дејством алкохола.

Ученици пишу кратак текст о изабраном примеру и презентују га својим друговима на следећем часу, наглашавајући факторе који су довели до формирања њиховог мишљења.

Ти креираш закон

„Леонард и Том, петнаестогодишњаци, ишли су у исту школу. Познавали су се веома дуго, али се никада нису дружили.

Једнога дана, Томов мобилни телефон нестане, а он оптужи Леонарда да га је украо. Леонард изјави да га није украо, а да је Том љубоморан на њега, јер он има много пријатеља, а Том нема ниједног.

Истог дана, после наставе, избије туча. Том извуче нож, иако је Леонард био ненаоружан. Током туче Том тако гадно посече Леонардово лице да је овоме остао доживотни ожиљак.“

Задатак

Шта би било твоје/ваше виђење о правичној казни за Тома? Разговарајте о овом питању у својој групи, а онда запишите казну коју би закон требало да пропише за ову врсту кривичног дела.

Доле вам је дат низ допунских информација. Код сваке од њих, поразговарајте о следећим питањима:

- Да ли ова информација утиче на вашу процену казне за Тома? Ако утиче, како?
- Уколико је потребно, промените свој нацрт закона или предвиђену казну.

Допунске информације

1. Том је веома строго васпитаван, а отац га је редовно тукао.
2. Том је био изолован у свом разреду и нико се није интересовао за његове проблеме.
3. Леонард је стварно украо Томов мобилни и започео тучу зато што је Том пријавио крађу полицији.
4. Леонард је био вођа банде која је месецима малтретирала Тома. Банда је више пута претукла Тома, ударајући га штаповима, ланцима и металном шипком. Том је због тога имао ноћне море, чак се бојао да иде у школу.
5. Тома је отац стално малтретирао говорећи му да је слабић, те да треба да се супротстави насилницима као што је Леонард.
6. Том је извадио нож само да застраши и одврати насилнике. Није уопште намеравао да га употреби. Било је ту још двадесетак младих људи, и сви су они подстицали дечаке на тучу.
7. Наставник је, два дане пре туче, видео да је Том донео нож у школу, али га ништа није питао о томе.